

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Београд

Студентски трг бр 1

ВЕЋУ ЗА МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНЕ СТУДИЈЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На основу одлуке Већа за мултидисциплинарске студије Универзитета у Београду, број 612-4630/III-11, одржаној 8. јула 2011 године именовани смо у Комисију за оцену научне заснованости теме докторске дисертације под називом „Утицај спортских активности на морфолошке карактеристике, моторичке способности и квалитет живота особа са моторичким поремећајима - параплегијом“ кандидаткиње **мр Драгане Кљајић**, дипл. дефектолога – соматопеда. После прегледа и анализе документације коју је кандидаткиња доставила подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФСКИ И БИБЛИОГРАФСКИ ПОДАЦИ КАНДИДАТА

Мр Драгана Кљајић је рођена 29.02.1976 године у Сомбору, где је завршила средњу медицинску школу 1995 године. На Вишој медицинској школи у Београду, смер виши физиотерапеут, је дипломирала 1998 године, а на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију у Београду 2006 године, где је и наставила последипломске студије. Магистарски рад је одбранила 2010 године на тему „Утицај соматопедског третмана у превенцији секундарних моторичких поремећаја код деце са оштећењем plexusa brachialis“. Мр Драгана Кљајић је запослена као предавач, ужа научна област рехабилитација, у Високој медицинској школи струковних студија у Њуприји. Удата је и мајка једног детета.

Учествовала је на више домаћих и међународних скупова, а од публикованих радова издвајамо:

Меденица, В., Потих, С., Ђорђевић, М., **Кљајић, Д.** (2010): *Теоријске основе и ефекти коришћења мултисензорног окружења (Spoezelen)*, Дани дефектолога Србије, Стручно-научни скуп са међународним учешћем, Зборник резимеа, стр. 67-68, Златибор

Клјајић, Д., Trgovčević, S., Lacmanović, J. (2010): *Manipulative skills and influence of somatopedic treatment in children with birth lesion of plexus brachialis*, 1. Međunarodna konferencija „Specijalna edukacija i rehabilitacija – nauka i/ili praksa“, Zbornik rezimea, str. 104-105, Sombor

Trgovčević, S., **Клјајић, Д.,** Ivanović, L. (2010): *The influence of somatopedic treatment on development of coordination as a basic motor ability in children with visual impairment*, 1. Međunarodna konferencija „Specijalna edukacija i rehabilitacija – nauka i/ili praksa“, Zbornik rezimea, str. 106-107, Sombor

Допсај, М., **Кљајић, Д.,** Еминовић, Ф., Коропановски, М., Димитријевић, Р., Стојковић, И.(2011): *Моделни показатељи карактеристика мишићне силе код младих и здравих особа при моторичком задатку стисак шаке: пилот истраживање*, Специјална едукација и рехабилитација, 10,1:15-36

Кљајић, Д., Еминовић, Ф., Трговчевић, С. (2011): *Визуомоторна контрола код деце са лезијом plexus brachialis, Београдска дефектолошка школа*, 17(1),49:141-152

Трговчевић, С., Јаблан, Б., **Кљајић, Д.** (2011): *Утицај соматопедског третмана на равнотежу тела деце оштећеног вида*, Београдска дефектолошка школа, 17(1),49:75-83

Трговчевић, С., **Кљајић, Д.** (2011): *Мogućности социјалне интеграције особа са инвалидитетом*, Први међународни скуп студената специјалне едукације и рехабилитације „Специјална едукација и рехабилитација“, Зборник радова, стр. 28-44

ПРЕДМЕТ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Спорт особа са инвалидитетом се може посматрати из два угла: један је укључивање ових особа у друштвене токове путем спорта као тенденције савременог друштва, а други је кроз чисто спортске аспекте. Спорт је подручје у коме особе са одређеним хендикепом могу да побољшају своје моторичке способности, да емоционално досегну до својих граница задовољства и здравствено себе потврде, бавећи се здравим начином живота.

Прегледом домаће и стране литературе кандидат констатује да бавећи се спортским активностима особе са инвалидитетом побољшавају своје здравље, виталност, превазилазе разне врсте зависности и постижу самоостварење (Gurcay et al., 2010, Barbinet et al., 2008, Андријашевић, 2007). Физичка активност игра важну улогу у смањењу ризика од секундарних оштећења и хроничних болести особа са повредама кичмене мождине (Nogueau, L. et al., 1995), а физички тренинг значајно доприноси смањењу бола и депресије код наведене популације људи (Hicks et al., 2003, Martin Ginis et al., 2003). Значај примене спорта код особа са инвалидитетом је да телесним кретањима и деловањем природних фактора помогне развој психомоторних и радних способности, учвршћење здравља, као и

развијање позитивних особина и ostvarивање социјалних потреба (Еминовић и сар., 2009). Под утицајем спортских активности и редовног тренинга у периодима 1 до 3 месеца, 1 године или 2 до 4 године, постоје реалне могућности за постизање морфолошких функционалних, биохемијских и неуромишићних промена, те постоје услови за усклађивање веза и изграђивања кинематичких и динамичких структура кретања, навика, као и суптилног „доживљавања себе“ (Кукољ, 2006). У Савезу за спорт и рекреацију инвалида Србије регистровано је око 17000 спортиста са инвалидитетом, што представља тек 2% укупног броја особа са инвалидитетом у Србији. Један од разлога не укључивања инвалида у спортске клубове свакако је недовољно развијена свест о неопходности спортских активности, како самих особа са инвалидитетом тако и чланова њихових породица (Касум и сар., 2009).

Предмет докторске дисертације су особе са моторичким поремећајима – параплегијом, које су прошле фазу рехабилитације и које се активно баве, односно не баве спортским активностима. Предмет истраживања је утврђивање разлике код наведене популације испитаника у морфолошким карактеристикама, моторичким способностима, функционалној независности и квалитету живота.

САДРЖАЈ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Оквирни садржај дисертације предвиђа следеће делове: увод, теоријска разматрања, методологију истраживања (проблем, циљеве, задатке, хипотезе, варијабле, узорак, инструменте, поступак истраживања, статистичку обраду података), затим приказ резултата истраживања, дискусију са освртом на резултате истраживања, завршна разматрања, закључак, литературу и прилоге.

НАУЧНИ ЦИЉ

Ово истраживање треба да укаже на значај и ефекте бављења спортским активностима особа са моторичким поремећајима - параплегијом. Циљ је истражити разлику између особа са моторичким поремећајима - параплегијом који се баве, односно не баве спортским активностима, у односу на телесни састав - морфологију, ниво моторичких способности и квалитет живота, као и да прикаже односе између датих варијабли.

ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

1. Утврдити морфолошке карактеристике особа са моторичким поремећајима - параплегијом који се баве спортским активностима (експериментална група, у даљем тексту; Е група) и морфолошке карактеристике особа са моторичким поремећајима - параплегијом које се не баве спортским активностима (контролна група, у даљем тексту: К група) одговарајућим техникама и инструментима.

2. Утврдити разлику у морфолошким карактеристикама Е и К групе.

3. Утврдити моторичке способности испитаника Е групе и К групе адекватним тестовима за процену моторичких способности.
4. Утврдити разлику у моторичким способностима између Е и К групе.
5. Утврдити ниво функционалне независности код испитаника Е групе и К групе.
6. Утврдити разлику између нивоа функционалне независности код испитаника који се баве спортским активностима (Е групе) и испитаника који се не баве спортским активностима (К групе).
7. Утврдити ниво квалитета живота Е групе и К групе.
8. Утврдити разлику између нивоа квалитета живота код испитаника Е и К групе.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

1. Особе са моторичким поремећајима - параплегијом које се баве спортским активностима имају бољи мишићно-масни однос у односу на особе са моторичким поремећајима - параплегијом које се не баве спортским активностима.
2. Особе са моторичким поремећајима - параплегијом које примењују спортске активности успешније су на тестовима моторичких способности од особа са моторичким поремећајима - параплегијом које се не баве спортским активностима.
3. Спортске активности значајно утичу на ниво функционалне независности особа са моторичким поремећајима – параплегијом.
4. Спортске активности значајно утичу на подизање нивоа квалитета живота особа са моторичким поремећајима – параплегијом.

МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање ће се спровести на *узорку* од 100 особа са моторичким поремећајима-параплегијом, старости између 20 и 60 година, које су прошле фазу рехабилитације. *Експерименталну групу* чиниће 50 особа са параплегијом које се активно баве неком спортском активношћу, тренирају и живе на подручју града Београда. *Контролну групу* чиниће 50 особа са параплегијом, које тренутно бораве или живе на подручју града Београда, и које се не баве никаквом спортском активношћу. Групе су уједначене у зависности од нивоа оштећења ASIA скалом оштећења.

Истраживање ће бити спроведено на Факултету спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду, Клиници за рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић“ у Београду, Удружењу параплегичара Београда, Дом за телесне инвалиде „Др Драгиша Витошевић“ Земун и други адекватним установама.

Реализација овог мултидисциплинарног истраживања ће обухватати:

1. Прикупљање и анализа података из медицинске документације који се односе на старост, дијагнозу (степен и ниво оштећења кичмене мождине – ASIA скала оштећења), дужину трајања лечења, време протекло од повреде;

2. Формирање експерименталне и контролне групе;

3. Спровођење упитника посебно конструисаног за потребе истраживања;

4. а.) *Процена морфолошких карактеристика - Процена телесног састава* биће вршена методом биоелектричне импеданце (Bioelectrical Impedance Analysis – BIA), на професионалном апарату Biospace In Body 720, који користи DSM-BIA методу (Direct Segmental Multi-frequency Bioelectrical Impedance Analysis). Мерење ће бити обављено ујутру, пре доручка. Овом техником могуће је измерити следеће параметре: проценат масног и мишићног ткива и индекс телесне масе (Body Mass Index –BMI) (Mikkola et al, 2009, Völgy et al, 2008, Gibson et al., 2008, Miyatani et al, 2001). **Карактеристике поткожног масног ткива** биће мерене помоћу калипера (The body Caliper™ The caliper Co., Inc., NV, USA) са прецизношћу од 0.001 m (Допсај и сар, 2009), а обухватиће варијабле – мерење кожног набора - надлактице m. triceps, m. biceps, suprailliac и subscapular – изражено у mm (Допсај et al., 2010., Pekka et al., 1995, Eurofit-Council of Europe, 1993). **Обим екстремитета, груди и тупа** биће мерени сантиметарском пантљиком (Николић и сар., 2002).

б.) *Процена моторичких способности* биће мерене **Тестом за процену гинкости** (*Искрет палицом*, Кукољ, 2006), **Тестом за процену јачине (силе)** (Динамометрија шаке, Кукољ, 2006) која обухвата: *Максимална сила стиска шаке леве и десне руке* (Ивановић и сар., 2009, Допсај и сар., 2007), *Тест за мерење нивоа контроле испољавања мишићне силе* (Амановић и сар., 2006), *Тест за мерење издржљивости испољавања мишићне силе* (Допсај и сар., 2011), **Тест за процену брзине: Брзина реаговања –(Караров штап), Татинг руком, Брзинска снага мишића опружача руку – Тест бацања медицинке** (Кукољ, 2006, Pekka et al., 1995, Eurofit-Council of Europe, 1993).

в.) *Процена функционалне независности – FIM (Functional independence measure)* (Copyright 1990 by the Research Foundation of the State University of New York) (Mackintosh, 2009, Ravaud et al., 1999, Ottenbacher et al., 1996, Ditunno et al., 1995).

г.) *Процена квалитета живота - The Spinal Cord Injury Quality of Life Questionnaire - SCI QL-23* (Copyright 1990 Health Care Research Unit) (Elfström et al., 2005, Elfström & Kreuter et al., 2005, Kreuter et al., 2005, Lundqvist et al., 1997).

5. Статистичка обрада података и анализа резултата и разлика између експерименталне и контролне групе. Примениће се адекватне параметријске и непараметријске статистичке методе којима ће се тестирати истраживачке хипотезе.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНОГ КАРАКТЕРА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат је за своју докторску дисертацију предложио једну актуелну тему која би требало да укаже на значај активног бављења спортским активностима у циљу унапређења и оптимизације здравља, као и превенције секундарних психофизичких последица код особа са моторичким поремећајима. У науци се у свету улажу велики напори у развој система мултидисциплинарног приступа проблемима које имају особе са моторичким поремећајима, чији је циљ инклузија ових особа у друштвене токове, као и повећање њихове независности и самосталности. Резултати ће представљати и основу за даља свеобухватна истраживања. Очекује се да ће предложена дисертација имати посебан значај, пошто ће дати одговоре на питања на који начин примена спортских активности утиче на морфологију особа са моторичким поремећајима - параплегијом, да ли и на који начин подиже ниво моторичких способности, колико утиче на ниво функционалне независности, и да ли значајно повећава квалитет живота. Ова докторска дисертација би требала да допринесе активном укључивању већег броја особа са инвалидитетом у спортске клубове, као и унапређивању и осавремењивању истих.

Рад на дисертацији ће подразумевати познавање и примену више различитих научних области: морфологије, антропологије, антропометрије, соматопедије, аналитике у спорту.

ЗАКЉУЧАК

Истраживању у области спорта особа са инвалидитетом кандидат мр Драгана Кљајић приступа на савремени начин: систематски-сагледавајући све аспекте промена које се дешавају под утицајем активног бављења спортским активностима и позитивно-свеобухватном анализом утицаја спорта на особе са инвалидитетом у циљу унапређења здравља и укључивања ових особа у друштвене токове. Кандидат је компетентно образложио теоријске оквире предложене теме и сачинио прихватљив нацрт за емпиријско истраживање чији би резултати били од значаја за унапређење и ширење свести о позитивним утицајима спорта особа са инвалидитетом, како на индивидуалном тако и на ширем друштвеном нивоу.

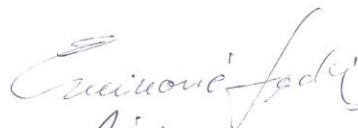
Из прегледа биографије и библиографије кандидата мр Драгане Кљајић очигледно је реч о дефектологу соматопеду-рехабилитатору који поседује знања из области спорта, не само као методе рехабилитације и кинезитерапије, него и као област физичког васпитања и антропомоторике, и његовом значају у циљу унапређења квалитета живота.

Реализација предложене теме представљаће значајан допринос мултидисциплинарном приступу проблематици рехабилитације и социјалне интеграције особа са моторичким поремећајима – параплегијом.

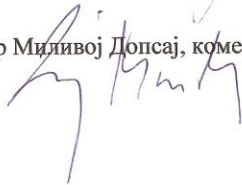
Стога комисија предлаже Већу за мултидисциплинарне студије Универзитета у Београду да кандидату **мр Драгани Кљајић** одобри израду докторске дисертације на тему „**Утицај спортских активности на морфолошке карактеристике, моторичке способности и квалитет живота особа са моторичким поремећајима - параплегијом**“.

Комисија:

Доц. др Фадиљ Еминовић, ментор

Проф. др Миливој Допсај, коментор

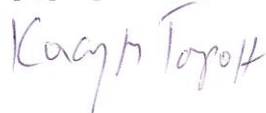
Проф. др Ласло Швиртлих, члан

Проф. др Ласло Пушкаш, члан

Проф. др Горан Касум, члан

У Београду, 25.08.2011.